

uživa omenjena šola precejšen ugled, na kar nenazadnje kaže pestra udeležba tako slušateljev kot predavateljev, ki so ugledni muzeologi in muzejski profesionalci iz različnih evropskih držav in Kanade. Mednarodne poletne šole za muzeologijo, kot edine mednarodne šole v Evropi s tovrstnim načinom izobraževanja, ne moremo označiti kot tradicionalni "training course" niti kot tovarno za produkcijo receptov, npr. kako narediti dober muzej... Vsa ta kopica informacij, izhodišč, napotkov ipd. nam služi predvsem kot

orodje v bodočih konfrontacijah naše vsakodnevne muzejske prakse z znanjem, pridobljenim v Brnu.

ISSOM ni pomembna le zaradi pridobivanja novega teoretskega znanja, temveč tudi zaradi možnosti vzpostavljanja profesionalnih in socialnih kontaktov, izmenjave izkušenj in mednarodnega sodelovanja v vseh sferah muzejskega dela.

Maruška Markovčič

OSNOVNOŠOLSKA ETNOLOŠKA RAZISKOVALNA DELAVNICA NA RADIŠAH

(25.3. - 30.3.1994)

Letos spomladi je med 25. in 30. marcem potekala na Radišah v Rožu na Avstrijskem Koroškem osnovnošolska raziskovalna delavnica, ki so jo organizirali Zveza prijateljev mladine Ljubljana Center, Slovenska prosvetna zveza iz Celovca in Slovensko prosvetno društvo Radiše. Na delavnici je sodelovalo deset osnovnošolcev iz osnovnih šol v občini Ljubljana Center in prav toliko otrok iz Radiš. Po terenu so jih vodile študentke etnologije in etnologinji: Irena Destovnik, Damjana Žbontar, Maruška Markovčič, Mojca Ramšak in Milena Kunej. Organizatorji so poskrbeli za nastanitev otrok in mentorice pri družinah, prav tako so nam svetovali, h katerim pripovedovalcem naj gremo. Že pred začetkom delavnice smo na Radišah mentorice naredile sondažno raziskavo in se povezale z nekaterimi domačini. Opozorili so nas na nesoglasja med slovensko in nemško govorečimi prebivalci. S predhodno izbiro pripovedovalcev smo se ognili morebitnim neprijetnim, konfliktnim situacijam, ki bi se lahko pojavile. Že v prvih dneh dela na terenu smo ugotovili, da so domačini dovolj odprti in komunikativni, da naše delo poteka nemoteno, pa tudi njihovo narečje nam ni povzročalo prevelikih preglavic, saj smo imeli v skupinah tudi njihove otroke. Ker sama vasica leži na približno osemsto metrih nadmorske višine in so drugi zaselki - Tuče, Lipice, Verovce, Dvorec, Kozje, Rute (zg. in sp.) posejani po planoti, so nam organizatorji omogočili tudi prevoz do naših sogovornikov.

Pet skupin je na terenu raziskovalo:

a) odraščanje,

v sklopu katerega je bilo delovanje kulturnega društva Radiše, razvoj šolstva in razlike med nekdaj in danes (vodja: študentka etnologije Irena Destovnik)

b) stare pripovedke,

ki so jih razdelili na dva sklopa, in sicer tiste pred drugo svetovno vojno in po njej (vodja: etnologinja Milena Kunej)

c) obrti,

coklarstvo, izdelovanje »šintelnov«, kolarstvo, metlarstvo, šiviljstvo, pletarstvo, kovaštvo, sedlarstvo. Danes jih je živih le še peščica, pa še te le za domačo uporabo. (vodja: etnologinja Mojca Ramšak)

d) znamenja,

popis in opis vseh znamenj, kapelic in križev na Radišah ter dogodki, povezani z njimi. (vodja: študentka etnologije Damjana Žbontar)

e) velikonočne šege,

opis dogajanj v velikonočnem tednu (v tem času smo se namreč mudili na Radišah). Zanimale so nas še vedno žive

šege in navade, pa tudi njih spremembe skozi čas (vodja: študentka etnologije Maruška Markovčič)

Ta delavnica je bila zame neke vrste izziv, saj tokrat nisem hodila po terenu sama, kot to počnem ponavadi, ampak sem imela s seboj skupino treh deklic. Ugotovila sem, da je to čisto nekaj drugega in zahteva veliko več energije in pripravljenosti, kot pa če si sam, ali pa s kolegi študenti. S tem, da imaš skupino, so povezane tudi nekatere težave, ki jih s časom premostiš ali pa tudi ne. Na samem začetku namreč ne veš, kako bi otroke pripravil do tega, da bi sami spraševali. Skoraj vsi, predvsem mlajši, so zadržani in takšni ostanejo do konca. Izredno prijetno in seveda dobrodošlo je, če otroci niso le pridni in tiho sedijo in poslušajo, kaj pripovedovalci govorijo, temveč da so tudi komunikativni, odprti, da jih sama tema zanima in da v pogovoru aktivno sodelujejo. Naša skupina ravno pri temi ni imela najboljših sreč. Res je, da je velikonočni čas povezan z različnim zanimivimi šegami in navadami, zanimiva je tudi razdelitev opravil na posamezne dni velikonočnega tedna. Vendar pa se je pojavila velika težava, in sicer, da so vsi pripovedovalci delali in pripovedovali ene in iste stvari. Področje Radiš in okoliških naselij je tako strnjena celota, da skozi čas pri teh navadah skoraj ni prišlo do sprememb. Tako smo že pri prvi pripovedovalki izvedeli skoraj vse, kar nas je zanimalo, ostali pa so le še ponavljali, kar je povedala že ona.

Seveda sta bili zanimivi dve radiški posebnosti: prata in baklada.

Prva je velikonočna jed, ki jo pripravijo tako, da dajo v svinjski želodec maso iz kruha, jajc, peteršilja in kuhanega suhega mesa ter vse skupaj spečejo.

Druga pa je praznik na veliko soboto. Takrat ljudje nesejo baklje, ki so jih naredili že tedne prej iz brun, ki so jih na vrhu precepili in v razpoke zatakneli lesene smolnate paličice, da bi bolje gorele. Na koncu spreveda jih vržejo na kres in ob ognju zapojejo Alelujo. Tudi pokanje z možnarji je lep dogodek. Vendar pa bi bilo v tem primeru bolje, če bi stvari videli in si s tem ustvarili lastno predstavo, vse skupaj pa bi bilo tudi bolj zanimivo. Tako pa smo o tem le slišali, in sicer povsod, kamor smo prišli. Pojavljale so se manjše razlike, vendar so te (predvidevam) zanimive le za nas mentorje, ne pa za otroke, stare dvanajst, trinajst let, ki jih stvari, če niso zanimive, začnejo kmalu dolgočasiti.

Ob večerih so se vse skupine zbrale zbrale in poročale o svojem delu na terenu. Imela sem občutek, da je otroke različnih skupin zanimalo oziroma skrbelo bolj to, kako bodo napisali in predstavili svoje delo, kot pa tisto, kar so govorili drugi.

OBZORJA STROKE

Delavnica se je zaključila v četrtek 30. marca, vendar pa ni bilo tiste prave pike na i, saj ni bilo razstave, na kateri bi otroci predstavili svoje delo. Razstava je bila na željo organizatorjev prestavljena v oktober, ko je izšel tudi zbornik z našimi teksti.

Pri delavnicah, ki so organizirane za mlajše udeležence (osnovna šola), bi morali upoštevati nekatere stvari. Ker so otroci še dokaj majhni, jim koncentracija hitro popusti, sicer

ae popolnoma, saj sledijo še vedno, vidiš pa, da se jim ne ljubi več spraševati, so pa seveda tudi tu, kot tudi drugod, dobrodošle izjeme. Menim, da bi moralo biti delo na terenu razdeljeno na manjše odseke, med katerimi bi bil čas, namenjen za družabne igre. Velik pomen pri delu ima tudi tema sama, saj mora biti zanimiva in takšna, da bi se stvari, vsaj večji del, ne ponavljale.

Andrej Furlan

14. MLADINSKI RAZISKOVALNI TABOR REZIJA '94

(22. 8. - 3. 9. 1994)

Po petih letih odsotnosti so se mladi raziskovalci iz tržaškega in goriškega odločili, da ponovno obiščejo Rezijo in njene prebivalce. Dejstvo, da je to že štirinajsti tabor, nam dokazuje, da je mladinska raziskovalna dejavnost globoko ukoreninjena v zamejski stvarnosti. Zaslugo nosijo sledeči organizatorji: Narodna in študijska knjižnica iz Trsta, Društvo naravoslovcev in tehnikov Tone Penko ter Društvo mladih raziskovalcev Trst - Gorica.

Leta 1989 je kar sedem skupin raziskovalo najrazličnejše vidike Rezije z namenom, da bi ob koncu dvotedenskega dela zbrale dokumentacijo za brošuro. Skupine so delovale avtonomno in ne interdisciplinarno, predvsem zato, ker je bila pozornost organizatorjev posvečena didaktičnim pristopom, ki naj bi predstavljali alternativo šoli. Publikacija REZIJA '89 vsekakor zgovorno priča o kvaliteti raziskovalnih nalog.

Letošnji organizatorji so želeli prekiniti "rutinski" oz. že običajni model raziskovalne dejavnosti in so tako izbrali novo organizacijsko in vsebinsko smer. Mentorji petih skupin so si s pomočjo mladih raziskovalcev zadali nalogo, da Rezijanom predstavijo nekaj predlogov in osnutkov za ustanovitev muzeja, ki naj ne bi bil samo etnološki, ampak posvečen rezijanski dediščini nasploh, tako naravni kot kulturni. Zamisel o muzejski zbirki ni novost. Marsikateri rezijanski kulturni delavec je že večkrat izrazil željo in nujno, da se čimprej postavi temeljni kamen za strukturo, ki naj bi primerno ohranjela in ovrednotila bogato rezijansko zapuščino.

Na pripravi, ki so stekle že v zimskih mesecih leta 1993, so evidentirali nekaj tematskih sklopov, na katerih naj bi slonel raziskovalni tabor. Okoli zamisli o muzeju so tako delovale naravoslovna in etnološka skupina, ter skupini za arhitekturno dediščino in za preučevanje toponomastike. Tem se je pridružila nujno potrebna ekipa za dokumentacijo. Naravoslovna skupina pod vodstvom Erike June in Katje Pasarit je prehodila vso dolino in sistematično zbrala podatke o najdragocenejših primerih naravnega bogastva (slapovih, razglednih točkah, posebno košatih drevesih, izvirihih). Poleg tega je skupina primerjala gozdne in planinske poti ter ugotovila njihovo opuščanje oz. razraščeno. Poglavlje zase pa je predstavljalo zbiranje pravljic, vezanih na naravne pojave. Na zaključni prireditvi je skupina predlagala nekaj konkretnih idej o vključitvi naravne dediščine v prostorih muzeja ter načrtovanje etnološko-naravoslovnih itinerarjev, kar predstavlja pravo novost.

Sedem raziskovalk je pod vodstvom Mojce Ravnik in Andreja Furlana skušalo izpostaviti tiste etnološke teme, ki naj bi predstavljale jedro bodočega muzeja. Popis predmetov iz materialne kulture, ki jih le še nekateri skrbno hranijo

po domovih, je omogočil tako kvantitativno kot kvalitativno analizo materiala za muzejsko zbirko. Mladi so se v desetdnevem bivanju srečali z realnostjo brusačev, planšarjev, kmetov in z očarljivim svetom viž (pesmic) in pravljic. Analizi zbranega gradiva je sledilo snovanje idej o muzejski postavitvi. Predstavljena sta bila dva projekta. Prvi, maksimalen, raziskovalni center, didaktični center in arhiv. V drugem, uresničljivejšem, so mladi raziskovalci predlagali postavitev "dvojnega" muzeja: v prvem delu naj bi bila s pomočjo predmetov in avdiovizualnih medijev predstavljena Rezija v vseh svojih vidikih, drugi del pa bi moral biti posvečen vsakoletnim razstavam z določeno tematiko: brusači, planine, kuhinja, arhitektura... S tako zamislijo bi postal muzej zanimivejši in vedno "nov", tako obiskovalcem kot domačinom.

Skupina mladih, ki se je poglabila v arhitekturno podobo Rezije, se je osredotočila na vas Korito. S pomočjo fotografij in planimetrij so raziskovalci pod mentorstvom Igorja Pahorja in Betti Tomšič popisali stavbe in detajle celotne vasi. Ob tem delu se je porodila zamisel o muzeju na prostem, kar bi pomenilo vključitev vasi Korito in sosednjih planin v sklop muzejskih struktur.

Toponomastika oz. zbiranje mikrotoponimov vasi Solvica in Korito sta bili glavni nalogi štiričlanske skupine, ki jo je vodil Tomaž Fabec. Delo je steklo z dragoceno pomočjo domačinov in prof. Roberta Dapita. Posebno pozornost so fantje posvetili pravilnemu zapisovanju imen na katastrskih mapah, kar predstavlja dragocen vir za poznavanje Rezije in njenega narečja.

Ob omenjenih skupinah je delovala ekipa za dokumentacijo. S pomočjo videa in fotografij sta Živa Pahor in Katja Colja dan za dnem zbirali material za vizualno predstavitev doline. Raziskovalki sta zabeležili utrinke iz vsakdanjega življenja, pričevanje brusačev, naravo, in bistveno pripomogli pri katalogiziranju kulturne dediščine.

Na zaključni prireditvi 14. mladinskega raziskovalnega tabora so raziskovalci predstavili domačinom opravljeno delo z željo, da ne bi njihove besede ostale le sugestije. Čeprav je uresničitev zastavljenih programov možna le s podporo deželnih, pokrajinskih občinskih uprav ter strokovnih institucij iz Slovenije in Italije, so mladi raziskovalci vendarle ponosni, ker so domačinom ponudili možnost za skupno ovrednotenje rezijanske dediščine.